

Hjem kære hjem

Af Mark Vacher, antropolog og forsker på projektet *Bolig i tid og rum ved Center for bolig og velfærd*, under *Realdania og Københavns Universitet*.

□ Hvad er et hjem og hvad vil det sige at have hjemme? Skulle man svare kort og præcist, ville de fleste sandsynligvis svare mit hus eller min lejlighed, der hvor jeg bor.

Tilsyneladende er et hjem altså bygget i mursten eller beton, men som jeg vil forsøge at vise, er dette svar ikke helt fyldestgørende.

Prøv at forestil dig den første nat i din nye lejlighed. Klokken er to, du vågner og skal på toilettet. Du leder efter kontakten til lyset i soveværelset, som du tænder, hvorefter du gør det samme i gangen og på toilettet. Der er fremmede lyde, og måske støder foden mod dørrinnet. På vej tilbage slukker du lyset og når med ryggen til mørket ind i soveværelset og endelig ned under dynen, hvor du ligger og lytter til lydene i natten.

To måneder senere skal du igen på toilettet om natten. Kontakter er ikke noget du leder efter, måske tænder du slet ikke lyset, og uden helt at vågne er du snart tilbage og sover i din seng.

Pointen er, at et hjem ikke er en ting man erhverver sig gennem et skøde eller en lejekontrakt. Det kræver tid og tilvænnelse inden huse og lejligheder bliver til hjem.

Hjem kan ikke købes for penge

Hvis et hjem ikke er en ting, hvad er det så? Svaret er en forbindelse mellem en

ting og et menneske. Oftest er tingen en bygning, men selv en papkasse kan være hjem for et menneske. At hjemmet er en forbindelse betyder, at det aldrig kan forstås uden både ting og menneske. Man kan sagtens tale om huse og lejligheder uden at tale om dem, der bor i dem, men taler man om et hjem, er det altid nogens. På den måde, er hjemmet både personligt og intimt, hvilket bl.a. viser sig ved, at det er bygninger og ikke hjem, der kan købes for penge. Jeg kan nok sælge mit hjem, men for købere kan det kun være en bygning, og før det bliver hjem for de nye ejere, må der som tidligere nævnt gå et stykke tid.

Hvordan et hjem opstår

Hjem er altså en forbindelse, der skal etableres, men hvordan foregår denne etablering i praksis? Kort sagt handler det om, at mennesket og den fysiske bolig skal smelte sammen. Det sker dels ved, at mennesket tilpasser sig sine nye omgivelser. Man lærer f.eks. at dukke hovedet, hvor der hænger lamper, løfte fødderne, hvor dørrinnene er høje, åbne køleskabsdøren med passende styrke, skelne vigtige lyde fra almindelig knirken osv.

Imidlertid er det ikke kun mennesket, der tilpasser sin krop og sanser til en ny bolig. Også tingen, altså boligen selv, formes efter menneskene. Ofte males der i forbindelse med flytninger, rummenes funktioner kan ændres f.eks. fra arbejdsværelse til børne- eller soveværelse eller vægge kan rives ned eller bygges op så hele rumfordelingen ændres. Etableringen af et nyt hjem indledes således næsten altid med en periode af usikkerhed, flytterod, mangelfuld belysning og justering af termostater (at lære nye radiatorer at kende kan tage det meste af den første vinter). Men efterhånden får man sat sit præg på huset, indrettet det med sine ting og samtidig vænnet sin krop til de nye fysiske omgivelser i en sådan grad, at man til sidst færdes hjemmevant og ikke længere opfatter boligen som en udfordring (der skal males osv.). Og så endelig er den blevet til et hjem.

Herfra min verden går

At boligen ikke længere er en udfordring betyder også, at den træder i baggrunden. Hjemmet bliver en følelse, noget trygt, noget ubesværet. Et sted man kan lade facaderne falde og slappe af. Hjemmet får status som et særligt sted, næsten uden for tid og rum. Således er det bemærkelsesværdigt, at hjemmet i modsætning til andre steder ikke knytter forholdsord til sig. F.eks. tager man på arbejde, i skole, ned og handler, men hjem tager man bare. Hjemmet er hævet over alle andre forhold. Ikke bare er det herfra en ny dag begynder, og der dagen ender, men rammen om selve livet, lige fra man træder ind i verden gen-

Et hjem er mere end bare en bolig. Et hjem kan være en papkasse – eller man kan føle sig hjemme i yndlingsstolen hvor der er rart og kendt og trygt.

nem barndomshjemmet til man uigenkaldeligt går hjem til Gud.

Det mest skræmmende

At komme hjem er en særlig handling. Det er som afslutningen på en historie. Først hjemme er vi sikre på at dagen ender godt, og først da kan vi gøre status. Derfor er hjemmet ukrænkeligt. Bliver vort hjem taget fra os, mister vi også noget af os selv. Har fremmede været i vores hjem, mens vi var ude, kan det føles som om selve hjemmet bliver fremmed for os. Således er fremmedgørelse en almindelig reaktion på indbrud, og mange ofre oplever, at deres hjem ikke længere er det

samme. Det samme kan være tilfældet med ildebrande. Et hus der engang har været ild i bliver kun vanskeligt til et hjem igen.

Fremmedgjorte hjem kan være noget af det mest skræmmende. Således er hjem, der krænkes, invaderes eller hjem søges af nogen, der ikke længere burde føle sig hjemme en klassisk opskrift på gyserfilm. Det uhyggelige er imidlertid hverken smadrede ruder, tabet af smykker eller ild, der brænder. Det der skræmmer er, at selve forbindelsen mellem menneske og hus eller lejlighed trues eller sættes på spil. Hvis mit hjem er truet, er det også mig der er truet. Ikke bare som en tilfældig person på gaden, men den jeg er i mine egne

omgivelser, med mine egne værdier, mine kære og min egen identitet.

Hjemmet er altså en forbindelse. Et møde mellem den fysiske bolig og et menneske. Ser man sig om i verdens slumkvarterer, opdager man, hvorledes hjem kan opstå under meget ringe kår. Det vidner om menneskets utrolige evne til at skabe sammenhæng, hjemlighed og ståsted. Det at skabe sig et hjem er et alment menneskeligt træk, noget vi slet ikke kan lade være med, om det så er i en papkasse eller i en strandvejsvilla. ■